

DET KONGELIGE FORNYINGS-
OG ADMINISTRASJONSDEPARTEMENT

Knatten Fruktgård
Knatten
3216 Sandefjord

Deres ref

Vår ref
200902015

Dato
7. okt. 2009

Vedtak - Klage fra Knatten fruktgård på Konkurransetilsynets avgjørelse A2009-33, krrl. § 12 tredje ledd

Fornyings- og administrasjonsdepartementet (FAD) viser til klage fra Knatten Fruktgård (Knatten) over Konkurransetilsynets avgjørelse A2009-33 av 25. juni 2009 og Konkurransetilsynets brev av 30. juli 2009 med oversendelse av klagen av 13. juli 2009. Tilsynets avsto anmodningen om å gripe inn med pålegg etter konkurranseloven (krrl.) § 12 overfor konkurranseskadelige avtaler mellom henholdsvis Rema 1000 AS (Rema 1000) og kjedebutikkene og Meny AS (Meny) og butikker tilhørende denne kjeden, samt avtaler mellom kjedeleddene og deres frukt- og grøntgrossister Bare Frukt & Grønt AS (Bare) og Bama Gruppen AS (Bama).

Konkurransetilsynet har vurdert klagen, men finner ikke grunnlag for å endre sin avgjørelse om ikke å gripe inn etter krrl. § 12 første ledd. På denne bakgrunn oversendte tilsynet 30. juli i år klagen til FAD for behandling i etter krrl. § 12 tredje ledd.

1. Sakens bakgrunn

Ved brev av 20. oktober 2008 anmodet Knatten Fruktgård Konkurransetilsynet å gripe inn etter krrl. § 12 ved å pålegge Rema 1000 og Meny og deres frukt- og grønt grossister å opphøre med konkurranseskadelige avtaler om restriksjoner på valg av leverandør for frukt og grønnsaker i butikkene til de respektive kjedene. Etter klagers oppfatning virker avtalene konkurransebegrensende i strid med krrl. § 10.

Bakgrunnen for Knattens ønske om inngrep var at butikker som tidligere hadde vært avtakere av Knattens produkter, ikke lenger ville kjøpe varer fra Knatten. Det skyldes

Postadresse	Kontoradresse	Telefon*	Department of Competition Policy	Saksbehandler
Postboks 8004 Dep N-0030 OSLO	Akersg. 59	22 24 90 90 Org. nr. 972 417 785	Telefaks 22 24 27 23	Karin Kilset 22 24 47 88

angivelig at kjedebutikkene er bundet til avtaler som forbyr den enkelte butikk å ta inn varer fra andre enn produsenter som leverer til grossistene som har avtale med Rema 1000 og Meny. Videre skal grossistene ha kontaktet leverandører av konkurrerende frukt- og grønt produkter og butikker som gjør innkjøp utenom grossistene og påpekt at dette er avtalebrudd som kan medføre bonustap. Klager har selv fått henvendelse fra en representant for Meny/Bama med beskjed om at det forelå avtaler mellom butikkene og franchisegiver som innebar at kjedebutikkene kun skulle kjøpe fra grossisten og at dette ville bli innskjerpet overfor butikkene.

Etter Knattens oppfatning virker avtalene slik at grossistene i praksis har et distribusjonsmonopol. Leverandører av norsk frukt, bær og grønnsaker fra butikkens nærmiljø som ikke er godkjent av de store grossistene, blir dermed utestengt fra markedene. Grossistene har ifølge klager et tungrodd logistikksystem som forringer kvalitet og smak innen varene kommer til butikkene. Svært mange butikker ønsker lokale varer fordi etterspørselen er der og fordi svinnet er betydelig mindre. Leveranser av ferske varer kan ordnes på dagen av lokale leverandører.

2. Konkurransetilsynets avgjørelse A2009-33

I avgjørelsen 25. juni i år av slo Konkurransetilsynet anmodningen fra Knatten om å gripe inn mot aktuelle avtalebindinger mellom Meny og Rema 1000 og deres respektive kjedebutikker og med deres frukt- og grønt grossister Bare og Bama.

Konkurransetilsynet viste til at tilsynet etter krrl. § 12 første ledd kan pålegge foretak eller sammenslutninger av foretak som overtrer forbudene i krrl. § 10 og § 11 å bringe overtredelsen til opphør. Det ble videre orientert om informasjonsinnhentingen som ble foretatt i saken, med sikte på å undersøke om det skyldtes konkurransebegrensende avtalebindinger i strid med krrl. § 10, at Knatten ikke lenger fikk levere til lokale kjedebutikker.

Tilsynet konkluderte, på bakgrunn av innhentede avtaler og øvrig informasjon, med at det ikke fant grunn til å prioritere ressurser til ytterligere behandling av saken. Anmodningen om å gripe inn med påbud om opphør av konkurranseskadelig atferd etter krrl. § 12 ble dermed avslått i avgjørelse A2009-33 av 25. juni 2009.

3. Klagen

Klager oppfatter tilsynets avslag på anmodningen om å gripe inn slik at tilsynet ikke ser grunn til å prioritere ressurser til videre behandling fordi saken er uvesentlig. Klager mener dette er feil og viser til at problemstillingen ikke bare har betydning for klager, men for mange andre bønder som er småskalaprodusenter av såkalt "kortreist mat". Det er videre anført at slike produsenter må levere direkte til butikk uten å gå veien om grossist fordi de ellers blir presset både mht. pris og kvantum. Ut fra Konkurransetilsynets behandling av saken ser det etter klagers oppfatning ut til at små bedrifter har vanskelig for å bli hørt i forhold til gigantene.

Knatten hadde kun muntlige avtaler, aldri formelle kontrakter med butikkene, men butikkene har ifølge klager alltid vært fornøyd med levering og kvalitet. Årsaken til at en del av butikkene ikke lenger ville handle med Knatten var at grossistene skremte dem med bonustap. Det er videre pekt på at Norgesgruppen og Rema 1000 er medeiere i butikkene og antagelig også opererer med bonus til seg selv.

Konkurransetilsynets avgjørelse om nedprioritering er, etter klagers oppfatning, vanskelig å forstå fordi det ikke er vist til hvilke konklusjoner, basert på dokumentasjon og møter, som har ført til denne beslutningen.

4. Konkurransetilsynets kommentarer til klagen

I brev av 30. juli i år har Konkurransetilsynet vurdert klagen fra Knatten. Tilsynet har ikke funnet at klagen gir grunn til å endre den tidligere avgjørelsen A2009-33. Tilsynet har imidlertid kommentert klagen.

Tilsynet viser til at butikkjedene Rema 1000 og Meny helt eller delvis er organisert som franchise. Franchisetakerne driver de enkelte dagligvarebutikkene, og kjedeledet er franchisegiver og eier av franchisekonseptet. Det innebærer at franchiseeier legger føringer for driften hos franchisetakerne, blant annet i forhold til sortiment. Selv om krrl. § 10 i utgangspunktet kommer til anvendelse på avtaler som regulerer forholdet mellom franchisegiver og franchisetaker, vil loven i noen grad tillate slike begrensninger i friheten til de enkelte butikkene i en kjede.

I tilfeller der sentralledet i de aktuelle kjedene selv er eier av dagligvarebutikker, vil en regulering av sortiment og bruk av bonuser skje innenfor en og samme virksomhet og ikke utgjøre en "avtale mellom foretak" i krrl. § 10 sin forstand.

Tilsynet fant det ikke nødvendig for denne saken å gå nærmere inn på problemstillinger knyttet til sentralledets styring av sortimentet i dagligvarekjedens butikker.

Dagligvaremarkedet er et prioritert marked for Konkurransetilsynet. Tilsynet har imidlertid etter en gjennomgang av relevante avtaler og øvrig informasjon kommet til at det ikke er holdepunkter for at det skyldes konkurranseskadelige avtaler i strid med krrl. § 10 at Knatten ikke fikk fortsette å levere sine produkter til de aktuelle butikkene. Det var dermed heller ikke grunnlag for å gi et påbud om opphør etter krrl. § 12.

Ut fra den foreliggende informasjonen fant tilsynet at det heller ikke var behov for å prioritere ressurser til ytterlige informasjonsinnhenting og avsluttet behandlingen av saken.

5. Departementets vurdering

Konkurranseloven § 12 første ledd gir Konkurransetilsynet mulighet til å pålegge foretak eller sammenslutninger av foretak som beviselig overtrer forbudene i krrl. § 10 eller § 11 å bringe overtredelsen til opphør. Det er klagerett til departementet på avslag

på anmodninger om å gi et slikt pålegg. Tilsynet skal etter krrl. § 12 tredje ledd begrunne avslaget. Kravet til begrunnelse innebærer at Konkurransetilsynet som et minimum må redegjøre for hva som har gjort at tilsynet har valgt ikke å sluttbehandle en sak eller gripe inn mot en påstått overtredelse.

Ved klage over nedprioritering prøver departementet om forklaringen på prioriteringen oppfyller kravet til begrunnelse og om den er uttrykk for en forsvarlig bruk av Konkurransetilsynets ressurser. Etter krrl. § 12 tredje ledd og forarbeidene til bestemmelsen har Konkurransetilsynet en betydelig skjønsmessig adgang til å prioritere sine ressurser og derved å velge hvilke saker som skal gis en fullstendig realitetsbehandling. Departementet vil derfor sjelden ha grunnlag for å oppheve en avgjørelse om å legge bort en sak på grunn av uforsvarlig prioritering.

Dersom departementet skulle oppheve tilsynets avgjørelse, blir den returnert til tilsynet for ny behandling. Dette betyr ikke nødvendigvis at saken får et annet utfall enn den påklagede avgjørelsen. Et mulig resultat er at saken blir avvist med en ny og mer fullstendig begrunnelse.

Dagligvarekjedene, som denne saken gjelder, har lenge hatt Konkurransetilsynets spesielle oppmerksomhet. Over en periode på flere år har de vært pålagt løpende meldeplikt til Konkurransetilsynet for sine avtaler. Det skyldes at dette markedet er preget av konsentrasjon. Det fremgår av de skriftlige avtalene som utgjør rammeverket i samarbeidet i Rema 1000 og i Meny, og mellom sentralleddene i kjedene og deres respektive frukt- og grøntgrossister, Bare og Bama, at franchisetakerne før ikrafttredelsen av nåværende konkurranselov var forpliktet til å gjøre sine innkjøp gjennom de grossistene som franchisegiver hadde avtale med. Dagens avtaler inneholder imidlertid ingen slik plikt. Men siden de inneholder bonusordninger som er avhengig av kjøpt kvantum, vil samarbeidet gjennom avtalene likevel rent faktisk kunne føre til at kjedebutikkene velger å handle med sentralleddets grossist fremfor andre leverandører.

Tilsynets avgjørelse om ikke å gripe inn mot de aktuelle angivelig konkurransebegrensende avtalene er resultatet av en foreløpig lovlighetsvurdering basert på både tilsynets allerede eksisterende generelle informasjon om dagligvaremarkedet, de opplysningene som er mottatt fra klager, de ovennevnte avtalene og særskilt innhentede kommentarer fra aktørene i sakens anledning. Når Konkurransetilsynet, slik saken er opplyst, har kommet til at det ikke er grunnlag for inngrep, må det bety at denne informasjonen ikke ga grunnlag for å konstatere en overtredelse av lovens forbud på vedtakstidspunktet. Dette er et vilkår for å pålegge opphør etter krrl. § 12 første ledd.

Departementet har på bakgrunn av den skriftlige informasjonen i saken ikke grunnlag for å ha en annen oppfatning enn Konkurransetilsynet mht. spørsmålet om overtredelse.

En kan ikke se bort fra at bindinger og tiltak i kjedene eller fra enkelte aktører i kjedesamarbeidet likevel kan være i strid med konkurranseloven. Dette er imidlertid forhold som Konkurransetilsynet løpende vurderer i sitt tilsyn med dagligvarekjedene. At tilsynet velger ikke å prioritere ytterligere ressurser til videre arbeid spesielt i forbindelse med denne saken, mener departementet ligger innenfor tilsynets adgang til å prioritere egen ressursbruk.

På bakgrunn av ovennevnte har Fornyings- og administrasjonsdepartementet med hjemmel i konkurranseloven § 12 tredje ledd truffet følgende vedtak:

"Klagen fra Knatten Fruktgård over Konkurransetilsynets avgjørelse A2009-33 av 25. juni 2009 tas ikke til følge."

Med hilsen

Steinar Undrum (e.f.)
avdelingsdirektør

Karin Kilset
seniorrådgiver

Kopi: Konkurransetilsynet